

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

**8D02302 – ШЕТЕЛ ФИЛОЛОГИЯСЫ (АҒЫЛШЫН ТІЛІ) БІЛІМ БЕРУ
БАҒДАРЛАМАСЫ БОЙЫНША ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНЫНЫҢ
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Қостанай, 2020

Мазмұны

Кіріспе.....	4
«Қазіргі шетелдік тіл білімінің іргелі мәселелері» курсы бағдарламасының мазмұны.....	5
«Шетел филологиялық зерттеулерінің әдіснамасы» курсы бағдарламасының мазмұны	6
Емтихан сұрақтары.....	8
Әдебиеттер тізімі.....	10

КІРІСПЕ

Оқуға түсушілердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар

Мамандық бойынша қабылдау емтиханы докторантураға түсушінің болашақта өздерінің ғылыми жұмысының негізі болатын пәндер бойынша теориялық және практикалық білімін, сондай-ақ тіл біліміндегі диссертациялық зерттеудің ерекшелігі туралы қажетті білімінің қаншалықты еркін және терең екенін, қазіргі заманғы әдістерін пайдалана отырып лингвистикалық зерттеулер жүргізу дағдылары және қабілеттерін анықтайды. Емтиханның мақсаты - тіл білімінің көптеген әр түрлі концепциялар, мектептер, бағыттар және олардың нақты әдістерін қамтитын күрделі құрылымдық ғылым ретінде түсінігін тексеру.

Емтихан сұрақтары қазіргі шетелдік тіл білімінің іргелі мәселелері, жалпы тіл білімінің мәселелері, тілдер типологиясы, қазіргі тілдік тұжырымдамалар, тіл білімі және әдебиеттану саласындағы зерттеулерінің әдіснамасы мен әдістерімен байланысты тақырыптарды қамтиды.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ **(Пәндер мазмұны)**

«Қазіргі шетелдік тіл білімінің іргелі мәселелері» курсы **бағдарламасының мазмұны**

Тақырып 1 Лингвистикалық зерттеулердегі заманауи ғылыми парадигмалардың принциптері. Ғылымдағы парадигма туралы түсінік. Ғылыми парадигмалардың ауысуы. Американдық структурализм. Негізгі ерекшеліктері мен алғышарттары. Ф. Боастың ілімі. Л. Блумфильдтің механистік теориясы. Постулаттар әдісі. Дескриптивтік лингвистика. Дистрибуция және дистрибуция модельдері.

Тақырып 2 Н.Хомскийдің лингвистикалық теориясы. Структурализмнің түрлі салалары. Семасиология. Антропоцентризм қағидасы. Коммуникативтік лингвистика. Сыртқы лингвистика салаларының қалыптасуы. Синтаксистік талдау тұжырымдамасы. Н.Хомскийдің туындаушы грамматикасы.

Тақырып 3 Сөйлеу актілері теориясы және прагмалингвистикалық зерттеулердің негізгі принциптері. Сөздік қатынастың прагматикасы. Сөйлеу актісінің теориясы. Сөйлеу актісінің құрылымы. Локуция, иллокуция, перлокуция. Мәтін және дискурс. Сөйлеу мінез-құлқының стратегиясы және тактикасы. Сөйлеу актілерінің жіктелуі. Коммуникативтік сәттілік және сәтсіздік. Г.Грайс максималары.

Тақырып 4 Когнитивтік зерттеулердің негізгі принциптері.

4.1. Тілдің гносеологиялық (когнитивтік) функциясы. Тілдегі білім көрінісінің пропозиционал формасы. Дж.Лакоффың идеалданған когнитивтік модельдерінің теориясы. Адамның танымдық белсенділігіндегі әлемді категориялау және оның рөлі. «Тұқым қуған ұқсастық» идеясы. Э.Роштың прототиптер теориясы және категориялау деңгейлері. Фреймдер, суреттер, скрипттер, сызбалар, сценарийлер. Стереотиптер және олардың қызметі. Түсінудің қажетті шарты ретіндегі пресуппозициялар. Семантикалық примитивтер. Дж.Лакоффың метафора теориясы. Э.Роштың прототиптері.

4.2. Тілдің интерпретациялаушы функциясы. Фрейм семантикасы. Фрейм құрылымы. Ч.Филлмордың фрейм концепциясы. Ж.Фоконьенің ділдік кеңістіктері. Тілдік бірліктердің мағыналарындағы әлемнің концептуалдауы. Концептуалды метафораның теориясы. Интегралдық метафораның теориясы

Тақырып 5 Психолингвистика

Психолингвистика адамның сөйлеу механизмдерінің құрылымы мен жұмыс істеуі туралы ғылым ретінде. Сөйлеуді қалыптастыру механизмдері. Сөйлеуді қабылдау механизмдері. Психолингвистиканың эксперименттік әдістемесі. Психолингвистикалық зерттеулердегі ассоциативтік эксперименттің рөлі. Г.Кент пен А.Розанофф, Руссель мен Дженкиннің ынталандыратын сөздер тізімі. Ассоциативтік нормалардың сөздіктері. Орыс, қазақ, шетел тілдерінің ассоциативтік нормаларын салыстыру.

Тақырып 6 Дискурс теориясы. Дискурс және ауызша қарым-қатынас формалары. Дискурстың прагматикалық талдауы.

Тақырып 7 Тілдердің өзара әрекеті. Тілдік жағдай туралы түсінік. Тілдік жағдайлардың түрлері. Тілдердің өзара әрекеттесу теориясы. Тілдік байланыстар. Тілдік байланыстардың нәтижелері. Интерференция түсінігі және оның түрлері. Сөйлеу мутациясы: интерференция және интеркаляция. Тілдік диффузия: трансференция және транскаляция.

Тақырып 8 Билингвизм. Билингвизмді зерттеудің әлеуметтік лингвистикалық және психолингвистикалық аспектілері. Билингвизмнің түрлері. Тіл аралық идентификация мәселесі. А.Е.Карлинскийдің диалингвальді талдау әдісі. Қазақстандағы қос тілділікті зерттеу.

Тақырып 9 Тіл мен этнос. Этнолингвистика. Тілдің мәдениет және этноспен байланысы. В. Фон Гумбольдт идеясын дамыту. Л. Вайсгербердің «тіл және халық» мәселесінің интерпретациясы. Э.Сепирдің лингвоантропологиялық тұжырымдамасы. Ф. Боас ілімі. Этнолингвистика пәні. Байланысты пәндер. Қазақстандағы этнолингвистикалық зерттеулер.

«Шетел филологиялық зерттеулерінің әдіснамасы» курсы бағдарламасының мазмұны

Тақырып 1. Жүйелік лингвистикалық әдіснаманың мәселелеріне кіріспе. Әдістеме - лингвистикалық ғылымының жалпы қағидаттары, ережелері мен әдістерінің жүйесі. Әдіснаманың үш деңгейі: жалпы философиялық, жалпы ғылыми, жеке ғылыми; олардың мазмұны мен ара қатысы. Ғылыми парадигма түсінігі, ғылыми концепциясымен әдіснама деңгейлерінің ара қатысы.

Тақырып 2. Әдіс зерттеу объектісіне теорияны іс жүзінде қолдану принципі, жолы ретінде. Теория мен әдістің диалектикалық бірлігі. Талдау әдісі әдістер мен оларды құрайтын тәсілдерін қолдану жүйелілігі ретінде. И.И. Кодухов әдіс-тәсіл, әдіс-аспект, әдіс-әдістеме, әдіс-сипаттама тәсілі туралы. Әдістер мен тәсілдердің өзара әрекеттесуінің әдіснамалық маңыздылығы.

Тақырып 3. Әдістерді классификациялау мәселесі. Жалпы ғылыми әдіс-тәсілдері құрылымының үш деңгейі: жалпы логикалық (анализ, синтез, абстракциялау, идеализация, жалпылау, индукция, дедукция, аналогия, моделдеу, жүйелік тәсіл, ықтималдық (статистикалық) әдістер); теориялық (формализация, аксиоматикалық әдіс, болжамды-дедуктивтік әдіс), эмпирикалық (бақылау, эксперимент, салыстыру).

Тақырып 4. Салыстырмалы-тарихи әдісі және оның әдістемелері. Лингвистикалық компаративизм. Сыртқы реконструкция әдістемесі. Ішкі реконструкция әдістемесі. Қатыстық хронология мен глоттохронология әдістемесі. Лингвистикалық экстраполяция әдістемесі. Типологиялық әдіс және оның әдістері.

Тақырып 5. Құрылымдық әдіс және оның әдістемелері. Әдістің жалпы сипаттамасы. Оппозициялық талдау. Дистрибутивтік талдау. Тікелей құраушылар бойынша талдау. Трансформациялық талдау. Компонентті талдау.

Тақырып 6. Коммуникативтік-прагматикалық әдіс және оның әдістемелері. Мәтінді талдау әдістері. Мәтінді толық талдау. Дискурсты талдау әдістері.

Тақырып 7. Когнитивтік әдіс және оның әдістемелері. Концептілерді талдау әдістері (салыстырмалы, параллельді, ассоциативті-вербалды (Ю.Н.Караулов), Р. Лангакер «визуалды» әдістемесі). Метафоралық модельдеу әдісі. Категорияларды талдау әдістемелері. Дискурсты талдау әдістемелері. Морфотематикалық талдау. Когнитивтік зерттеулердің эвалютивті аспектісі.

Тақырып 8. Лингвистиканың жеке парадигмаларының әдістері мен әдістемелері. Әлеуметтік лингвистиканың әдісі мен әдістемелері. Әлеуметтік-лингвистикалық деректерді жинау әдістемелері. Корреляциялық талдаудың алуан түрлерін қолдану арқылы далалық зерттеулер деректерін өңдеу. Этнолингвистиканың әдісі мен әдістемелері.

Тақырып 9. Лингвистиканың жеке парадигмаларының әдістері мен әдістемелері. Психоллингвистиканың әдісі мен әдістемелері. Ассоциативті эксперимент түрлері. Біртіндеп шкалалау әдісі. Семантикалық дифференциал әдісі. Лингвомәдениеттану әдісі мен әдістемелері. Мәдениетаралық қарым-қатынас әдісі мен әдістемелері.

Тақырып 10. Лингвистиканың парадигматикалық емес әдістері мен әдістемелері. Сипаттамалы әдіс. Конмәтіндік талдау. Лингвостилистика әдісі мен әдістемелері

ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

«Қазіргі шетелдік тіл білімінің іргелі мәселелері» курсы бойынша

1. Лингвистикалық зерттеулердегі қазіргі ғылыми парадигмалардың принциптері (экспансионизм, антропоцентризм, функционализм, экспланаторлық). Ғылыми парадигмалардың ауысуы.
2. Дескриптивтік лингвистика. Постулаттар әдісі. Дистрибуция және дистрибуция модельдері.
3. Сөздік қатынастың прагматикасы. Сөйлеу актісінің теориясы. Сөйлеу актісінің құрылымы. Локуция, иллокуция, перлокуция. Прагмалингвистикалық зерттеулерге мысал.
4. Сөйлеу актілерінің жіктелуі. Коммуникативтік сәттілік және сәтсіздік. Г.Грайс максималары. Сөйлеу мінез-құлқының стратегиясы және тактикасының зерттеулері.
5. Тілдегі білім көрінісінің пропозиционал формасы. Дж.Лакоффтың идеалданған когнитивтік модельдерінің теориясы.
6. Адамның танымдық белсенділігіндегі әлемді категориялау және оның рөлі. «Тұқым қуған ұқсастық» идеясы. Э.Роштың прототиптері.
7. Фреймдер, суреттер, скрипттер, сызбалар, сценарийлер, стереотиптер. Түсінудің қажетті шарты ретіндегі пресуппозициялар.
8. Фрейм семантикасының негізгі мәселелері. Ч.Филлмордың фрейм концепциясы.
9. Тілдік бірліктердің мағыналарындағы әлемнің концептуалдауы. Концептуалды метафораның теориясы.
10. Интегралдық метафораның теориясы. Ж.Фоконьенің ділдік кеңістіктері.
11. Психолингвистика адамның сөйлеу механизмдерінің құрылымы мен жұмыс істеуі туралы ғылым ретінде. Сөйлеуді қалыптастыру механизмдері. Сөйлеуді қабылдау механизмдері.
12. Психолингвистиканың эксперименттік әдістемесі. Психолингвистикалық зерттеулердегі ассоциативті эксперименттің рөлі. Г.Кент пен А.Розанофф, Руссель мен Дженкиннің ынталандыратын сөздер тізімі. Ассоциативтік нормалардың сөздіктері.
13. Дискурс және ауызша қарым-қатынас формалары. Дискурстың прагматикалық талдауы.
14. Тілдердің өзара әрекеті. Тілдік жағдай туралы түсінік. Тілдік жағдайлардың түрлері. Тілдердің өзара әрекеттесу теориясы. Тілдік байланыстар. Тілдік байланыстардың нәтижелері.
15. Интерференция түсінігі және оның түрлері. Сөйлеу мутациясы: интерференции және интеркаляция. Тілдік диффузия: трансференция және транскаляция.
16. Билингвизмді зерттеудің әлеуметтік лингвистикалық және психолингвистикалық аспектілері. Билингвизмнің түрлері.

17. Тіл аралық идентификация мәселесі. Қазақстандағы қос тілділікті зерттеу.
18. Этнолингвистика. Э.Сепирдің лингвоантропологиялық тұжырымдамасы. Ф. Боас ілімі.
19. Л. Вайсгербердің «тіл және халық» мәселесінің интерпретациясы. Гирт Хофстеденің ұлттық мәдениетінің сипаттамасының параметрлері. Этнолингвистикалық зерттеулердегі коммуникативтік және танымдық бағыттар.
20. Лингвомәдени зерттеулердегі А.Вежбицкаяның семантикалық примитивтер әдісі.

«Шетел филологиялық зерттеулерінің әдіснамасы» курсы бойынша

- 1 Ғылыми парадигма түсінігі, ғылыми концепциясымен әдіснама деңгейлерінің ара қатысы.
- 2 Талдау әдістемесі әдістер мен оларды құрайтын тәсілдерін қолдану жүйелілігі ретінде.
- 3 Жалпы ғылыми әдіс-тәсілдері құрылымының үш деңгейі: жалпы логикалық, теориялық, эмпирикалық.
- 4 Әдістер мен тәсілдердің өзара әрекеттесуінің әдіснамалық маңыздылығы.
- 5 Лингвистикалық компаративизм. Сыртқы реконструкция әдістемесі. Ішкі реконструкция әдістемесі.
- 6 Типологиялық әдіс және оның әдістемелері.
- 7 Құрылымдық әдіс және оның әдістемелері. Әдістің жалпы сипаттамасы. Оппозициялық талдау. Дистрибутивтік талдау.
- 8 Тікелей құраушылар бойынша талдау. Трансформациялық талдау. Компонентті талдау.
- 9 Мәтінді талдау әдістемелері. Мәтінді толық талдау.
- 10 Дискурсты талдау әдістемелері. Дискурсты толық талдау.
- 11 Концептілерді талдау әдістемелері (салыстырмалы, параллельді, ассоциативті-вербалды (Ю.Н.Караулов), Р. Лангакер «визуалды» әдістемесі).
- 12 Метафоралық модельдеу әдісі.
- 13 Категорияларды талдау әдістемелері.
- 14 Әлеуметтік лингвистиканың әдісі мен әдістемелері. Әлеуметтік-лингвистикалық деректерді жинау әдістемелері.
- 15 Этнолингвистиканың әдісі мен әдістемелері.
- 16 Психолінгвистиканың әдісі мен әдістемелері. Ассоциативті эксперимент түрлері.
- 17 Біртіндеп шкалалау әдісі. Семантикалық дифференциал әдісі.
- 18 Лингвомәдениеттану әдісі мен әдістемелері.
- 19 Мәдениетаралық қарым-қатынас әдісі мен әдістемелері.
- 20 Лингвистиканың парадигматикалық емес әдістері мен әдістемелері.

ҰСЫНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

«Шетел филологиялық зерттеулерінің әдіснамасы» курсы бойынша

- 1 Буянова, Л.Ю. Терминологическая деривация в языке науки: когнитивность, семиотичность, функциональность / Л.Ю. Буянова. - 2-е изд., стереотип. - М. : Флинта, 2011. - 389 с.
- 2 Васильев Л.М. Методы современной лингвистики: учебное пособие. – Уфа: Башкир, ун-т, 1997. – 182 с. Гвишиани Н.Б. Язык научного общения (вопросы методологии). – М.: Высшая школа, 1986. – 280 с.
- 3 Гвишиани Н.Б. Язык научного общения (вопросы методологии). – М.: Высшая школа, 1986. – 280 с.
- 4 Гируцкий А.А. Методология, метод, методика: сходства и различия//Общее языкознание: учебное пособие для студентов вызов. – Минск: ТетраСистема, 2001. – С. 267-294.
- 4 Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. – Киев: ИСПО, 1995. – 138 с.
- 5 Карлинский А.Е. Методология и парадигмы современной лингвистики. – Алматы: Изд-во КазУМОпМЯ, 2009. – 352 с.
- 6 Комарова З. И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике: учебное пособие. – Екатеринбург: Изд-во Ур- ФУ, 2012. – 818 с.
- 7 Краткий словарь когнитивных терминов/ под общ. ред. Е.С. Кубряковой. – М.: МГУ, 1996. – 245 с.
- 8 Методологические основы новых направлений в мировом языкознании: Коллективная монография. - Киев: Наукова думка, 1991. – 438 с.
- 9 Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Научное издание/ под ред. И.А. Стернина. – Воронеж: Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 2001. – 182 с. 33. Методологические проблемы языкознания/ отв. ред. А.С. Мельничук. – Киев: Наукова Думка, 1988. – 216с.
- 10 Методология лингвистики и аспекты изучения языка. – М.: Изд-во УДН, 1988. – 296 с.
- 11 Павлов А.В. Логика и методология науки. Современное гуманитарное познание и его перспективы. М.: Флинта: Наука, 2010. – 344 с.

«Қазіргі шетелдік тіл білімінің іргелі мәселелері» курсы бойынша

- 1 Апресян Ю. Д, Лексическая семантика // Апресян Ю. Д. Избранные труды. Т.1. М., 1995.
- 2 Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. М., 1991.
- 3 Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика Тамбов, 2016. - 251 .
- 4 Вежбицкая, А. Язык. Культура. Познание. М., 1997. — Статья "Прототипы и инварианты".

- 5 Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. М.: Языки русской культуры, 1999.
- 6 Выготский, Л.С. Мышление и речь. М.; Л., 1934.
- 7 Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влиянии на духовное развитие человечества // Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984.
- 8 Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. М., 2000.
- 9 Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. М.: Ин-т языкознания РАН, 1997.
- 10 Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина М. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М.: Филолог. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997.
- 11 Лакофф Д. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. - М. 2004.
- 12 Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. М., 1997
- 13 Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1991.
- 14 Маслова В.А. Лингвокультурология: Учебн. пособие. М., 2001.
- 15 Мечковская Н.С. Социальная лингвистика. – М., 2000.
- 16 Мечковская Н.Б. Общее языкознание: типологический аспект. М., Аспект Пресс, 2003.
- 17 Мецлер А. А. Прагматика коммуникативных единиц. М., 1987.
- Минский, М. Фреймы для представления знаний. М., 1979.
- 18 Никитин М.В. Курс лингвистической семантики. Спб., 1997.
- 19 Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 23. Когнитивные аспекты языка. М., 1988.
- 20 Падучева Е. В. Высказывание и его соотнесенность с действительностью. М.: УРСС, 2002. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. – М., 2007.
- 21 Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии : Пер.с англ. — М.: Прогресс; Универс, 1993.
- 22 Фефилов А.И. Введение в когнитологию : учеб. пособие / А. И. Фефилов .- М. Флинта : Наука , 2010 .- 238 с.
- 23 Фрумкина Р.М. Психолингвистика. М., 2001.
- 24 Хроленко А. Т., Бондалетов В. Д. Теория языка. – М., "Флинта", "Наука", 2004 г.
- 25 Хэмп Э. Словарь американский дескриптивный терминологии/ Перс. с англ. - М., 1964.
- 26 Чейф, У.Л. Значение и структура языка. М., 1975.
- Шенк, Р. Обработка концептуальной информации. М., 1980.
- 27 Шенк, Р., Бирнбаум, Л., Мей, Дж. (Я.) К интеграции семантики и прагматики // НЗЛ-24. М., 1989.